

**Op weg naar een praktisch hulpmiddel voor abstracte
begrippen in het gesprek met ouders over de
opvoedingssituatie**

Onderdeel van:

**Opvoeden doe je samen: Onderzoek en ontwikkeling van een praktisch handvat voor
het gesprek over de opvoedingssituatie in gezinnen met ouders met een licht
verstandelijke beperking (hierna: LVB).**

Auteur : Lena Slaterus

Zorggroep Alliade, Opgroeien & Opvoeden

Samenvatting

Achtergrond: het huidige onderzoek maakt deel uit van een groter onderzoek over de Gespreks- en Observatielijst Opvoedingssituatie – LVB (GOO-LVB) en de doorontwikkeling daarvan. Er zijn vijf factoren opgesteld die van meerwaarde zijn in de communicatie tussen hulpverleners en ouders met licht verstandelijke beperkingen (LVB) . Er ontstaat halverwege het onderzoek de aanvullende vraag om binnen de factor Ervarend leren te achterhalen wat hulpverleners inzetten om de factor 2.2 (Inzicht in moeilijk grijpbare onderwerpen) over te brengen aan ouders en opvoeders met een lvb.

Doel: Het in kaart brengen van hulpmiddelen die hulpverleners inzetten om emotionele veiligheid, stabiliteit, responsiviteit en ontwikkeling uit te leggen aan ouders en opvoeders met een lvb. Hierbij wordt eveneens onderzocht of hulpverleners ouders en opvoeders betrekken bij de keuze voor het in te zetten (hulp)middel en of er nog hulpmiddelen gemist worden.

Methode: Er is een enquête opgesteld en uitgezet bij ambulante hulpverleners die werken met ouders en opvoeders met een lvb. Er zijn 26 respondenten die voldeden aan de voorwaarden om de enquête in te vullen, namelijk dat zij allen werken met ouders met een lvb in combinatie met bijkomende problematiek en gebruikmaken van hulpmiddelen tijdens gesprekken.

Resultaten: Er zijn 25 hulpmiddelen genoemd om te gebruiken in gesprek met ouders met lvb om moeilijk grijpbare onderwerpen rondom emotionele veiligheid, stabiliteit, responsiviteit en ontwikkeling uit te leggen en inzichtelijk te maken. Negentien respondenten geven aan dat zij soms (n=7), vaak (n=6) of altijd (n=6) ouders betrekken bij het kiezen voor het inzetten van een hulpmiddel. Er zijn vier respondenten die aangeven meestal niet (n=3) of nooit (n=1) met ouders en opvoeders te overleggen over het in te zetten hulpmiddel. Er zijn 14 respondenten die noemen nog hulpmiddelen te missen in de communicatie met lvb ouders en opvoeders over ‘moeilijke’, abstracte opvoedonderwerpen.

Conclusie: Er wordt door de respondenten verschillende hulpmiddelen ingezet om emotionele veiligheid, stabiliteit, responsiviteit en ontwikkeling uit te leggen en dat is een goed teken. Het blijft hierbij echter onduidelijk op wat voor manier en hoe vaak al deze hulpmiddelen dan vervolgens ingezet worden door de hulpverleners in het gesprek met ouders en opvoeders met een lvb. Het belang om de samenwerking op te zoeken met ouders wordt door het merendeel van de hulpverleners (n=19) gezien en dit sluit aan bij wat we weten dat werkt wanneer er gewerkt wordt met ouders en opvoeders met een lvb. Wanneer er gekeken wordt wat er nog ontbreekt aan hulpmiddelen, worden er door de respondenten zowel abstracte als meer concrete antwoorden gegeven waardoor er een brede vraag voor de doorontwikkeling van verschillende hulpmiddelen blijft bestaan.

Inleiding

Dit onderzoek maakt deel uit van een groter onderzoek dat gaat over de Gespreks- en Observatielijst Opvoedingssituatie – LVB (GOO-LVB) en zal hieronder toegelicht worden.

Er zijn een aantal aanleidingen voor het huidige onderzoek naar de doorontwikkeling van de GOO-LVB (Van Hof, Aanvraag zorgondersteuningsfonds, 2019):

- er zijn geen bruikbare hulpmiddelen voorhanden om samen met ouders LVB gestructureerd, duidelijk en concreet informatie te verkrijgen over hun specifieke opvoedsituatie met hun kind(eren), over de ontwikkelingsbehoeften van hun kind, de vaardigheden van hen als ouder(s) en de gezins- en omgevingsfactoren om daarmee samen doelen te kunnen stellen en te vervolgens te monitoren hoe het gaat;
- daar is wel behoefte aan vanuit wetenschappers en experts uit het werkveld en wordt ook geadviseerd vanuit de richtlijn Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp voor jeugdhulp en jeugdbescherming (Bartelink, Meuwissen, Eijgenraam & Versteeg, 2017);
- de ervaringen van de ouders zelf zijn nog onvoldoende meegenomen in de ontwikkeling van het hulpmiddel dat er nu ligt;
- de GOO-LVB is het enige hulpmiddel in Nederland dat nu ontwikkeld is als praktisch hulpmiddel; (Van Hof, ouders met een lvb ondersteunen bij het gesprek over de opvoeding, 2021)
- de GOO-LVB wordt al gebruikt bij Reik, ervaringen geven aan: behulpzaam en relevante onderdelen;
- de GOO-LVB heeft een gedegen theoretische onderbouwing maar kan beter op basis van recentere literatuur, adviezen van deskundigen en de ervaringen tot nu toe;
- er is behoefte aan gebruik van een praktisch hulpmiddel zoals de GOO-LVB op grotere schaal binnen en buiten Reik in het LVB- hulpverleners werkveld.

Het centrale doel van het onderzoek is het door-ontwikkelen van de GOO-LVB samen met ouders tot een praktisch hulpmiddel dat dient om het gesprek aan te gaan over de opvoedsituatie op een wijze die voor zowel ouders als hulpverleners verduidelijkend en helpend is en helpt het gesprek te voeren op een voor ouders en hulpverleners prettige en veilige manier.

Gedacht kan worden aan een concreet visueel middel dat ook helpt om een prettige en veilige sfeer te creëren voor het gesprek. Om dit doel te bereiken is het nodig te weten waar ouders specifiek behoefte aan hebben en welke factoren bepalend zijn voor het succesvol ontwikkelen en toepassen van een dergelijk hulpmiddel.

Hoofdvraag:

Op welke wijze kan dit hulpverleningsproces van observatie en gesprek met ouders over de opvoedsituatie (vanuit de bevindingen met de GOO-LVB) het beste doorontwikkeld worden tot een praktisch handvat dat ondersteunt en concreet is in het gesprek tussen ouders en hulpverleners?

Deelvragen zijn:

1. Welke kennis is er al vanuit het eerdere project (en de bestaande GOO-LVB) en hoe sluit deze aan bij de wensen en behoeften van ouders met LVB en hulpverleners en bij wetenschappelijke kennis over opvoedconcepten?
2. Welke specifieke doelen worden nagestreefd vanuit betrokken perspectieven (ouders, hulpverleners, wetenschap) met het te ontwikkelen hulpmiddel?
3. Welke strategieën en middelen passen bij de doelen uit vraag 2 en de uitkomsten uit vraag 1?
 - 3a. Welke middelen en behoeften zijn er voor hulpverleners om emotionele veiligheid uit te leggen aan ouders?
4. Hoe ziet het hulpmiddel er dan uit dat optimaal gaat ondersteunen bij opvoeding, gebaseerd op de uitkomsten van de vorige 3 vragen?
5. Hoe wordt dit hulpmiddel optimaal ingezet en wat betekent dit voor de verdere ontwikkeling van het hulpmiddel?
6. Wat zijn de eerste ervaringen met het nieuwe hulpmiddel en wat betekent dat voor de verdere ontwikkeling en implementatie?

De onderzoeksvraag zoals genoemd bij 3a, komt voort uit de eerdere deelvragen. Er is eerder gekeken naar de reeds aanwezige kennis en of deze aansluit bij de wensen en behoeften van ouders met LVB en hulpverleners en bij wetenschappelijke kennis over opvoedconcepten (deelvraag 1). Vervolgens is gekeken naar de specifieke doelen die nagestreefd worden (deelvraag 2) en hoe concrete strategieën en middelen hier aan bij kunnen dragen (deelvraag 3). Er zijn vijf factoren en deelfactoren gevormd, opgesteld door van Hof (2022) die van meerwaarde zijn in de communicatie tussen hulpverleners en ouders en opvoeders met een lvb (zie tabel 1).

Tabel 1. Factoren helpend in de communicatie tussen hulpverleners en ouders met een lvb.

Factoren	Deelfactoren
1. Vertrouwen	1.1 Optimaal gevoel van vertrouwen en veiligheid
	1.2 Eerlijk, oprecht, met welke doelen aan de slag?
	1.3 Transparant en eenduidig over verwachtingen
	1.4 Begrepen worden
2. Ervarend leren	2.1 Concreet stappenplan opvoedtaken
	2.2 Inzicht in moeilijk grijpbare onderwerpen (emotionele ontwikkeling/veiligheid)
	2.3 Ouder inzicht in eigen opvoedverleden
	2.4 Versterken zelfvertrouwen en positieve opvoedvaardigheden ouder
3. Overzicht	3.1 Inzicht in beschikbare tools over opvoeding voor ouders met LVB
	3.2 Zichtbaar maken waaraan wordt gewerkt en wat al is gelukt
	3.3 Overzicht voor de ouder
	3.4 Optimale samenwerking tussen ouders
4. Gelijkwaardigheid	4.1 Hulpverlener staat naast/werkt samen met ouder
	4.2 Van overtuigen naar gezamenlijk doel
5. Deelname kind	5. Kind heeft stem in wat helpend is in opvoeding

Vanuit een eerder deel-onderzoek, uitgevoerd door L. Schuil (2021), is er op basis van de literatuur en interviews met ouders en hulpverleners onderzocht wat er beschikbaar is aan middelen om het gesprek over opvoeding te voeren tussen ouders met een lvb en hulpverleners. Tijdens het onderzoek zijn er bijeenkomsten met de kerngroep die toezicht houdt en de onderzoekers van feedback voorziet op de uitvoer van het onderzoek. In de kerngroep zit: een ouder met een lvb, gedragskundige, gezinsvoogd, manager, gezinshulpverlener en onderzoekers (zie bijlage A). Nadat de tussenuitkomsten met de kerngroep besproken waren, ontstond er een vervolgvraag passend bij deelvraag 3 en meer gericht op factor 2.2: Inzicht in moeilijk grijpbare onderwerpen (emotionele ontwikkeling/veiligheid). Er ligt nog een behoefte om emotionele veiligheid, stabiliteit, responsiviteit en ontwikkeling verder te specificeren en te onderzoeken onder hulpverleners en dat is waar dit onderzoek zich op zal richten.

Doel binnen het huidige onderzoek:

Onderzoeken welke hulpmiddelen hulpverleners inzetten om emotionele veiligheid, stabiliteit, responsiviteit en ontwikkeling uit te leggen aan ouders en opvoeders met een lvb. Waarbij eveneens onderzocht wordt of hulpverleners ouders en opvoeders betrekken bij de keuze voor het in te zetten hulpmiddel en of er nog hulpmiddelen gemist worden.

Eerst lijkt het op zijn plaats om deze vier begrippen te definiëren zodat deze ook hier minder abstract te laten zijn. *Emotionele veiligheid*: De opvoedomgeving biedt kinderen een veilige basis, een 'thuis' waar kinderen zich kunnen ontspannen en zichzelf kunnen zijn. Door Riksen-Walraven (2004) wordt het bieden van een gevoel van veiligheid als de meest basale pedagogische doelstelling gezien. Het bieden van veiligheid is niet alleen van belang omdat het bijdraagt aan het welbevinden van het kind, maar ook omdat een veilig klimaat voorwaarde is voor het realiseren van de andere pedagogische doelen (Ince & Kalthoff, 2020). *Emotionele stabiliteit*: Hierbij gaat het om de mate waarin men gevoelig is voor negatieve emoties en in hoeverre deze van invloed zijn op het handelen. Het belang om het veilige klimaat in balans te houden is groot en vraagt van de ouder of opvoeder een zekere mate van consequent en consistente emotionele reactie (Ince & Kalthoff, 2020). *Emotionele responsiviteit*: Dat de ouder of opvoeder op een positieve manier duidelijk zijn of haar betrokkenheid laat blijken bij wat het kind doet en ervaart (troosten, complimentjes geven, aanmoedigen, interesse tonen) (Ince & Kalthoff, 2020). *Emotionele ontwikkeling*: Er wordt uitgegaan van emotionele ontwikkeling aan de hand van vijf fases (Adaptatiefase, Socialisatie fase, Eerste Individuatiefase, Identificatiefase en Realiteitsbewustwording) ontwikkeld door Dôsen. De emotionele ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking verloopt doorgaans trager en stagneert eerder. Hoeveel invloed dit heeft, is afhankelijk van veel factoren zoals mate van de beperking, bijkomende psychiatrische stoornissen, woon/opvoedomstandigheden en bovengenoemde drie andere begrippen (Morisse & Dôsen, 2016).

Onder hulpmiddel wordt verstaan dat het gaat om een praktisch in te zetten instrument dat onderdeel kan zijn van een methode of werkwijze maar ook los daarvan gebruikt kan worden.

De hulp heeft een grotere kans van slagen wanneer er een veilige positieve leefomgeving gecreëerd wordt (Bartelink, Meuwissen, Eijgenraam & Versteeg, 2017), echter is dit zeer abstract wat maakt dat dit lastiger is om over te brengen aan mensen met een LVB. Wanneer inzichtelijk gemaakt kan worden wat hulpverleners gebruiken om deze abstracte begrippen uit te leggen aan ouders en opvoeders, kan beoordeeld worden of zij voldoende kennis hebben over en gebruik maken van het materiaal wat reeds ontwikkeld is én in hoeverre zij hierin nog materiaal missen. Het is al grotendeels bekend dat het een helpende factor is wanneer de samenwerking wordt aangegaan tussen hulpverleners en ouders, waarin er: een open dialoog is, er aangesloten kan worden bij het motivatiestadium en de doelen van de ouders en opvoeders en er met erkenning en respect gesproken wordt met én over ouders. Met name de hulpverlener zal daar een proactieve houding in moeten hebben (Zoon, van Rooijen & Foolen, 2019; Steege, M. van der, Veld, D. de & Zoon, M., 2020). Dit wordt ook al gezien vanuit de factoren en deelfactoren die in het hoofdonderzoek opgesteld zijn (zie tabel 1). Binnen het huidige onderzoek wordt meegenomen in hoeverre hulpverleners de samenwerking opzoeken met ouders bij de keuze voor de in te zetten hulpmiddelen.

Onderzoeksvraag:

Welke (hulp) middelen zetten ambulante hulpverleners in om emotionele veiligheid, stabiliteit, responsiviteit en ontwikkeling uit te leggen aan ouders en opvoeders met een lvb?

Deelvragen:

1. Worden ouders betrokken bij de keuze voor het in te zetten hulpmiddel?
2. Worden er nog hulpmiddelen gemist door de hulpverleners en zo ja waarover?

Methode

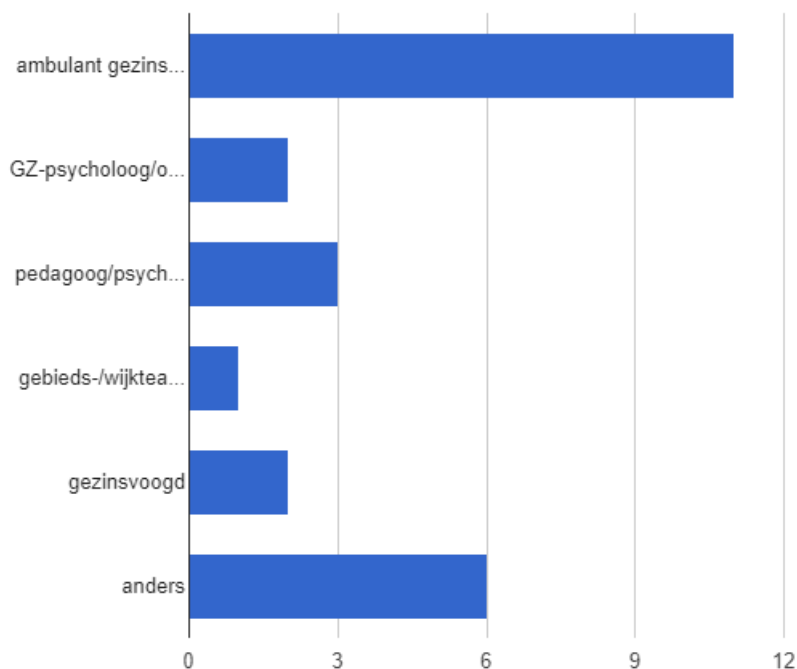
De 'praktijk' waar dit onderzoek plaats vindt, is een continue interactie tussen mensen, objecten en structuren/processen. Een interactie die nooit 'af' is en heel complex omdat zoveel elementen op elkaar inwerken (Nicolini, 2009). Reden te meer om alle betrokken disciplines zoveel mogelijk te betrekken.

Passend bij deze aanpak worden daarom in alle fases van het onderzoek zowel gezinnen als medewerkers in de zorg van betrokken disciplines, management en verdere betrokkenen als jeugdwerkers, gemeente en gezinsvoogden actief betrokken. Dit gebeurt door het instellen van een kerngroep met een vertegenwoordiging vanuit alle betrokkenen en klankbordgroepen. Dit praktijkonderzoek is kwalitatief en explorerend van aard en heeft een actiebegeleidende aanpak voor het hele proces. Meer toegespitst wordt gebruik gemaakt van de Adapted Intervention Mapping methode (AIM (Belansky, Cutforth, Chavez, Waters, & Bartlett-Horch, 2011)).

Er is een enquête ontwikkeld door C. van Hof & L. Slaterus die digitaal uitgezet is onder verschillende professionals werkzaam in de ambulante gezinshulpverlening. De vragen zijn bedoeld om antwoord te geven op bovengenoemde onderzoeksvraag, maar ook om aanvullende informatie in te winnen voor het hoofdonderzoek.

De enquête is voor de duur van twee weken uitgezet en bekend gemaakt via verschillende kanalen (LinkedIn oproep, leden van de kerngroep, via ExpertiseNetwerk gedragswetenschappers,

via communicatiekanalen van het Landelijk Kenniscentrum LVB, mond-tot mond). Er hebben 50 deelnemers de enquête ingevuld, echter waren er uiteindelijk 26 deelnemers die aan de voorwaarden voldeden om de enquête in te kunnen vullen. Dit is ontstaan nadat er vier hadden aangegeven niet te werken met ouders met een lvb of zwakbegaafdheid. Van de 46 gaven 20 personen aan geen gebruik te maken van een concreet hulpmiddel tijdens gesprekken met ouders met een lvb over de opvoedsituatie en moeilijk grijpbare onderwerpen. In figuur 1 staat het overzicht vermeld met de daarin de verdeling van de functies van 25 respondenten (1 respondent heeft geen functie ingevuld).

Figuur 1. Functie verdeling van de respondenten

Resultaten

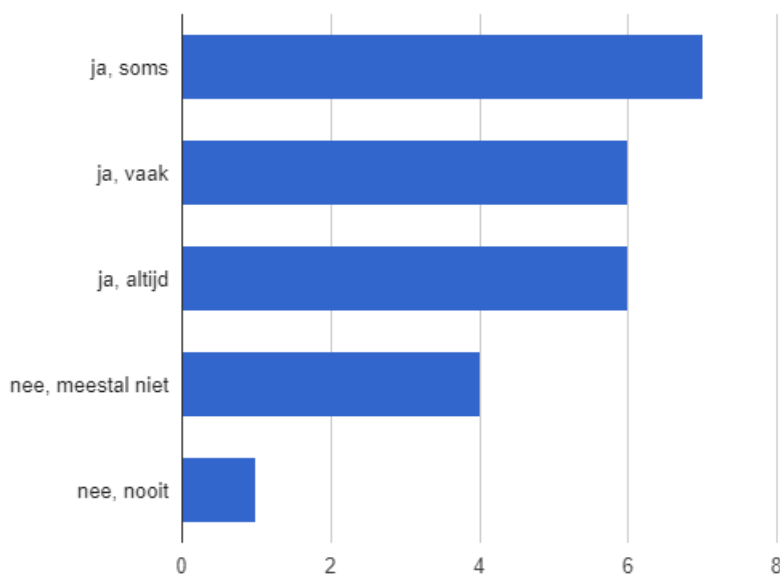
De hulpmiddelen die genoemd zijn door de 26 respondenten zijn weergegeven in tabel 2. Er zijn 32 aparte hulpmiddelen door hen genoemd en er is geteld hoe vaak een hulpmiddel genoemd werd, dit is terug te vinden in de frequentie per hulpmiddel. In totaal hebben de respondenten 73 hulpmiddelen genoemd. Van deze 32 hulpmiddelen kunnen 25 gezien worden als een praktisch instrument om te gebruiken in gesprek met ouders met lvb om een moeilijk grijpbare onderwerpen rondom emotionele veiligheid, stabiliteit, responsiviteit en ontwikkeling uit te leggen en inzichtelijk te maken. De overige zeven maken zijn niet op zichzelf staande hulpmiddelen en maken bijvoorbeeld deel uit van een methode of zijn een methode en worden daarom niet als los instrument gezien, ondanks dat het zo zijn dat er binnen die methode meerdere praktische instrumenten zitten om onder andere over emotionele veiligheid, stabiliteit, responsiviteit en ontwikkeling in gesprek te gaan.

Als hulpmiddel wordt Pen en Papier het vaakst genoemd (13x) en wordt er eveneens regelmatig gebruik gemaakt van Video Interactie begeleiding (VIB) of Video-feedback Intervention Positive Parenting for Parents with Learning Difficulties (VIPP-LD), namelijk acht keer. Er zijn 20 hulpmiddelen die eenmalig genoemd worden.

Tabel 2. Overzicht van genoemde hulpmiddelen

Naam Hulpmiddel	Frequentie	Instrument ja/nee?
Pen En Papier (Tekenen)	13	Ja
Video Interactie begeleiding (VIB) / Video-feedback Intervention Positive Parenting for Parents with Learning Difficulties (VIPP-LD)	8	Nee
Kaartjes/Picto's	5	Ja
Poppetjes	5	Ja
Hou Vast	4	Nee
Cirkels Van Veiligheid (Hechting)	3	Ja
Schaal Emotionele Ontwikkeling (SEO)	3	Ja
Een Taal Erbij	3	Nee
Signs of Safety (SoS)	3	Nee
Youtube	2	Ja
Flapover	2	Ja
Yucell	2	Nee
Emotie Meter	1	Ja
Geef Me De Vijf	1	Nee
Infant Mental Health (IMH)	1	Nee
Zorgen En Krachten Uittekenen (Systeemtherapie)	1	Ja
Foto's	1	Ja
Opvoedschijf Van 5	1	Ja
Goed Genoeg Ouderschap	1	Ja
Volle Hoofden	1	Ja
Mannetjes In De Boom	1	Ja
Signaleringsplan	1	Ja
Balansmodel	1	Ja
Complimentenspel	1	Ja
Wiebelen En Friemelen	1	Ja
Kwaliteitenspel	1	Ja
Steffie.nl	1	Ja
Opvoedtakel	1	Ja
Genogram	1	Ja
Levenslijn	1	Ja
Handmodel(3 Breinen)	1	Ja
Stoplicht	1	Ja
Totaal	73	25

Er zijn 24 respondenten die hebben aangegeven in hoeverre zij ouders betrekken bij het kiezen voor het inzetten van een hulpmiddel. In figuur 2 is te zien dat de meesten daar soms (n=7), vaak (n=6) of altijd (n=6) gebruik van maken. De toelichting die ze hierop geven is dat ze transparant willen zijn naar ouders, de samenwerking en de motivatie zo willen vergroten en willen dat ouders en opvoeders zelf inspraak en invloed hebben op hun eigen behandeltraject. Er zijn eveneens een aantal respondenten die aangeven meestal niet (n=3) of nooit (n=1) met ouders en opvoeders te overleggen over het in te zetten hulpmiddel. Zij geven hierop als toelichting dat zij dit op eigen inschatting doen met de verwachting dat ouders de keuze niet kunnen overzien en er dan snel weerstand opgeroepen kan worden bij hen om er mee te gaan starten.

Figuur 2. Ouders betrekken bij de keuze welke hulpmiddelen gebruikt gaan worden.

Er zijn 14 respondenten die noemen nog hulpmiddelen te missen in de communicatie met lvb ouders en opvoeders over ‘moeilijke’, abstracte opvoedonderwerpen. Deze waren in een negen soorten hulpmiddelen te clusteren doordat een aantal dezelfde soort antwoorden noemden (zie tabel 3). Een aantal noemden meer abstracte begrippen zoals het meer traumasensitief opstellen of intergenerationele overdracht wat zij meer terug willen zien in een concreet hulpmiddel. Anderen noemden een meer concrete behoefte aan een hulpmiddel in de vorm van instructie filmpjes of duidelijke -pictogrammen mét korte uitleg.

Tabel 3. Hulpmiddelen die nog gemist worden door hulpverleners

Voldoende traumasensitief opstellen en hoe je dat concreet kan doen.
Prentenboeken, fotoboeken, filmpjes met veel beelden en weinig tekst.
Meer hulpmiddelen om met jongeren en kinderen zelf mee aan de slag te gaan.
Emotionele veiligheid en emotionele beschikbaarheid, er is niet echt iets concreets om dit bespreekbaar te maken, en als het er al is volgt er geen maatstaf voor goed of niet goed genoeg.
Goed genoeg ouderschap in kaart brengen en bespreekbaar maken
Seksualiteit en school, wanneer is het kindermishandeling in de breedste zin van het woord. Zoals de meldcode

Duidelijke picto's mét korte uitleg, bijvoorbeeld met alles wat belangrijk is in de basiscommunicatie (oogcontact, toewenden, ooghoogte, naam noemen, vriendelijke stem, ja-zeggen)

Intergenerationele overdracht uit kunnen leggen

Korte voorbeeld /instructie filmpjes passend bij het onderwerp. Bijv. corrigeren van gedrag, zindelijkheid, slapen gaan etc.

Conclusie

Het doel van het onderzoek was om te onderzoeken welke (hulp) middelen hulpverleners inzetten om emotionele veiligheid, stabiliteit, responsiviteit en ontwikkeling uit te leggen aan ouders en opvoeders met een lvb. Het is opvallend dat voorafgaand aan het invullen van de enquête al bijna de helft van de respondenten (n=24) afvielen, doordat zij aangaven geen gebruik te maken van hulpmiddelen om moeilijk grijpbare onderwerpen te bespreken met de ouders en opvoeders met een lvb. Binnen de respondenten (n=26) is er een grote verscheidenheid aan hulpmiddelen genoemd waarbij het tekenen aan de hand van Pen en Papier het vaakst genoemd werd. Er zijn een aantal hulpmiddelen genoemd die toegankelijk zijn, maar eveneens vrij algemeen in gebruik. Dit zijn onder andere: Pen en Papier, Kaartjes/Picto's, Poppetjes, Youtube, Flapover en Foto's. Het blijft hierbij echter onduidelijk hoe deze hulpmiddelen dan vervolgens ingezet worden door de hulpverleners in het gesprek met ouders en opvoeders met een lvb. Daarnaast blijft het de vraag hoe vaak al deze hulpmiddelen standaard ingezet worden en of dit een vast repertoire is van de gezinshulpverlener.

Er zijn eerder vijf factoren genoemd, beschreven door van Hof (2022), namelijk: Vertrouwen, Ervarend leren, Overzicht, Gelijkwaardigheid en Deelname kind. De eerste vier factoren geven met name het belang weer waarom het van meerwaarde is om ouders te betrekken bij het kiezen van een hulpmiddel. Het merendeel van de respondenten overlegt met de ouders en opvoeders over de hulpmiddelen die ze in gaan zetten, waarbij er door de hulpverlener de inschatting gemaakt wordt of de ouders en opvoeders deze keuze kunnen maken. Het belang om de samenwerking op te zoeken met ouders wordt daarmee door het merendeel gezien en dit sluit aan bij wat we weten wat werkt wanneer er gewerkt wordt met ouders en opvoeders met een lvb, zoals genoemd door van der Steege, de Veld & Zoon (2020) en Zoon, van Rooijen & Foolen (2019).

Wanneer er gekeken wordt wat er nog ontbreekt aan hulpmiddelen, worden er door de respondenten zowel abstracte als meer concrete antwoorden gegeven waardoor er een brede vraag voor de doorontwikkeling van verschillende hulpmiddelen blijft bestaan. Er worden onder andere voorstellen genoemd die aansluiten bij factor 5: Deelname van het kind. Het kan bij de genoemde antwoorden wel zijn dat deze hulpmiddelen al wel bestaan, maar te weinig bekendheid hebben doordat ze bijvoorbeeld intern bij een instelling gemaakt zijn, beperkt beschikbaar zijn of moeilijk toepasbaar.

Discussie

Het is opmerkelijk te noemen dat vrijwel de helft van de respondenten aangeeft geen gebruik te maken van een concreet hulpmiddelen tijdens gesprekken met lvb ouders en opvoeders over de opvoedsituatie. Dit terwijl vrijwel algemeen bekend is dat het juist voor deze doelgroep helpend is om de verbale communicatie te ondersteunen met visualisatie. Dit doet de vraag opkomen of de

hulpverleners voldoende aan kunnen sluiten bij de doelgroep terwijl zij een belangrijk onderdeel in hulpverlening niet toepassen. Dit kan transparantie, openheid en samenwerking in de weg gaan staan en het onbegrip en de weerstand bij ouders en opvoeders met een lvb vergroten. Het lijkt dan ook wenselijk dat hulpverleners meer bewust worden van het belang van hulpmiddelen en dat zij daarin de juiste scholing en training krijgen om de hulpmiddelen laagdrempelig toe te gaan passen en als wezenlijk onderdeel gaan zien van hun werk. Het ontwikkelen van een duidelijk overzicht welke hulpmiddelen er zijn en waar ze voor bedoeld zijn lijkt daarnaast nodig zodat de hulpverlener samen met ouders een afgewogen keuze kunnen maken.

Binnen het huidige onderzoek had er meer verdieping aanwezig kunnen zijn door de vier definities van emotionele veiligheid, stabiliteit, responsiviteit en ontwikkeling breder te toetsen binnen het werkveld aan de hand van literatuuronderzoek en praktijkonderzoek zodat duidelijk wordt of iedereen hetzelfde verstaat onder deze definities. Vanwege de beperkte tijd en een periode van afwezigheid is het niet gelukt dit binnen het huidige onderzoek mee te nemen. Het kan nog een meerwaarde zijn om deze begrippen te toetsen zodat bekend is wat er binnen de praktijk onder iedere definitie verstaan wordt.

Vanuit de enquête wordt genoemd dat er meer hulpmiddelen en methodes (o.a. Brainblocks en Triple P) zijn die de respondenten kennen, maar dat zij deze niet inzetten bij lvb ouders en opvoeders omdat deze te lastig lijken voor deze doelgroep aangezien ze ontwikkeld zijn voor een doelgroep met een normaal tot hoog intelligentieniveau. Er kan nog overwogen worden om hulpmiddelen zoals deze aan te passen aan de doelgroep. Hierbij dient echter wel de vraag gesteld te worden of het hulpmiddel dan nog uitgevoerd kan worden zoals het bedoeld is.

Het aantal respondenten was niet erg groot gezien de grote hoeveelheid hulpverleners die werkt met ouders en opvoeders met een lvb. Dit kan onder andere verklaard worden doordat de enquête vanuit het eigen netwerk van de onderzoekers verstuurd is, het met name gericht was op noord Nederland en dat de duur van de enquête vrij kort was (twee weken).

Referenties:

Bartelink, C., Meuwissen, I., Eijgenraam, K., & Versteeg, C. (2017). *Richtlijn Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. Utrecht: NVO, BPSW en NIP.

Belansky, E. S., Cutforth, N., Chavez, R. A., Waters, E., & Bartlett-Horch, K. (2011). An adapted version of intervention mapping (AIM) in a tool for conducting community-based participatory research. *Health Promot. Pract.*, 12(3), 440-4455.

Ince, D. & Kalthoff, H. (2020). Opgroeien en opvoeden Normale uitdagingen voor kinderen, jongeren en hun ouders. Nederlands Jeugd Instituut. Beschikbaar: [Opgroeien-en-opvoeden.pdf \(nji.nl\)](https://www.nji.nl/onderzoek/rapporten/2020/09/opvoeden-en-opgroeien.pdf)

- Morisse, F. & Dôsen, A. (2016). *Schaal voor Emotionele Ontwikkeling van mensen met een verstandelijke beperking- Revised. Instrument voor Assessment*. Apeldoorn: Garant.
- Nicolini, D. (2009). Articulating practice through the interview to the double. *Management Learning*, 40 (2), 195-212.
- Schuil, L. (2021). Onderzoeksverslag. *Opvoeden doe je samen: Onderzoek en ontwikkeling van een praktisch handvat voor het gesprek over de opvoedingssituatie in gezinnen met ouders met een licht verstandelijke beperking*. Beetsterzwaag, Friesland, Nederland.
- Steege, M. van der, Veld, D. de & Zoon, M. (2020). *Richtlijn Gezinnen met meervoudige en complexe problemen*. Utrecht: NVO, BPSW, NIP en NJI.
- Van Hof, C. (2019, 8 29). Aanvraag zorgondersteuningsfonds. *Opvoeden doe je samen: Onderzoek en ontwikkeling van een praktisch handvat voor het gesprek over de opvoedingssituatie in gezinnen met ouders met een licht verstandelijke beperking*. Leeuwarden, Friesland, Nederland.
- Van Hof, C. (2022). Communicatie tussen ouders met licht verstandelijke beperkingen en hulpverleners over 'goed genoeg' opvoederschap: behoeftes en bevorderende factoren.
- Van Hof, C. (2021, 3 6). *Ouders met een lvb ondersteunen bij het gesprek over de opvoeding*. Opgehaald van Zorgondersteuningsfonds: <https://zorgondersteuningsfonds.nl/wordpress/ouders-met-een-lvb-ondersteunen-bij-het-gesprek-over-de-opvoeding/>
- Zoon, M., Rooijen, K. van & Foolen, N. (2019). Wat werkt voor licht verstandelijk beperkte ouders? Nederlands Jeugd Instituut. Beschikbaar: [Wat werkt voor licht verstandelijk beperkte \(lvb\) ouders? \(nji.nl\)](https://www.nji.nl/wat-werkt-voor-licht-verstandelijk-beperkte-lvb-ouders/)